

## Irodalmi délután

A Petőfi Irodalmi Múzeum volt a házigazdája annak a rendhagyó irodalmi délutánnak, amely az „utolsó kávéházi mesemondó”, Eötvös Károly (1842–1916) munkásságát, irodalmi értékét, és a szerző Balatonhoz kapcsolódó történelmi, földrajzi, honismereti tudását, élményeit, emlékeit idézte meg 2011 decemberének első napján. Mire ezek a sorok megjelennek, már a kora nyári napfény veszi át helyét a téli borúnak, az esemény krónikása azonban úgy érzi, mindenképpen érdemes, ha némi késéssel is, de számot adni erről a jókedvre derítő, szívet melengető téli eseményről, hiszen az itt bemutatott kötetek a nyári utazások és kirándulások közeledtével válnak igazán aktuálissá.

Az irodalmi délutánt a NEFMI kultúráért felelős államtitkára, Szöcs Géza nyitotta meg. Eötvös iránti személyes rajongásán túl erre az is okot adott, hogy Eötvös Károly két könyvének (*Utazás a Balaton körül*, *A balatoni utazás vége*) megjelenését a minisztérium támogatta. Az államtitkár méltatta a veszprémi Vitis Aureus kiadó vezetőjének, Kállai Szilárdnak remek, és mára már bizonyítottan sikeres kezdeményezését, azaz az Eötvös „útkönyvek” megjelentetését. (Az *Utazás a Balaton körül* 2006-ban, *A balatoni utazás vége* 2007-ben, míg a *Bakonyi utazás* 2008-ban jelent meg, a december 1-jén bemutatott két kötet pedig újrakiadása okán kapott publicitást. A teljes eötvösi életmű egyébként 24 kötetből áll.) Szarvas József színművész szólalt meg Eötvös „hangján”, és tolmácsolásában megéledt egy régen elfeledett világ máig erős és ható kultúrája, humora, és a kor emberének mentalitása. S bár a délután oldott hangulatban telt, ezt csak elmélyítette a Szeremley Huba badacsonyi gazda kitűnő boraival és mangalicakolbászaival körített vendéglátás, amely az irodalmi élményre és kulináris örömökre fogékony meghívottakat egyaránt kielégítette.

Eötvös Károly a Veszprémi Megyei Könyvtár névadója politikus, ügyvéd, író és publicista volt, akinek nevét és munkásságát méltatlanul taszította feledésbe az emlékezet.

*„Túlzás lenne azt állítani, hogy Eötvös Károlyt nem ismeri a magyar olvasóközönség. Ám mivel manapság az emberek gyorsabban felejtenek, mint tanulnak, s amit tanulnak sem ér egy hajtófányit sem, mindig és mindig el kell mondani a lényegét az Íróról: egyike a legnagyobb magyaroknak. Számon tartja őt az irodalom, a sajtótörténet, a jogtörténet, a művelődéstörténet. Pedig igazándiból csak egyhez értett a papírja szerint: a jogászathoz. De oly korban élt, amikor a mini-polihisztorok világa következett el.”*

Ezekkel a szavakkal idézte meg Eötvös alakját Praznovszky Mihály irodalomtörténész, aki nem melleleg évekig a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár igazgatója volt.

Praznovszky Eötvös munkásságát a legapróbb részletekig ismerő, értő és szerető szavakkal tárta fel, ennek a mára már méltatlanul kevésbé ismert szerzőnek az

irodalmi munkásságát és életútját. Eötvös „igazi, nagy szerelme” a Balaton volt, és mint veszprémi születésű ember, szinte a tó partján nőtt fel, és ennek okán a Balaton és a Bakony valamennyi természeti szépségét, elevenségét, évszakonként változó arcát ismerhette, élvezhette és megjeleníthette. Mindig is fájó pontja volt az írónak, hogy a magyar utazni vágyó polgárok bejárják a világ messzi tájait, ám vajmi kevés időt és fáradságot szentelnek a hazai föld fölfedezésének, befogadásának népszerűsítésének (ezek a gondolatok akár ma is megfogalmazhatók lennének). Így aztán feltett szándéka szerint, amolyan rendhagyó útikönyvet kívánt az érdeklődők kezébe adni, annak érdekében, hogy végre a szeretett Tó is meglegelje, elnyerje méltó helyét Magyarország idegenforgalmi nevezetességei között. Ennek az elképzelésnek az alapján született meg az *Utazás a Balaton körül* (első kiadása 1900-ban jelent meg) irodalmi útikönyv, amely a környék helyi történéseit, történelmi eseményeit megidézõ kitünõ, élvezetes stílusú anekdotagyűjtemény. Aki nem ismeri Eötvös írásait, annak a felfedezés, az örömteli rácsodálkozás élményét kínálja a kötet; aki pedig a beavatottak szakértelmével veszi kézbe a balatoni útleírásokat, ismételten élvezheti, átélheti, nemcsak a Tó szépségeit bemutató leírásokat, de azokat a remek humorról megformált anekdotákat, adomákat is, amelyekben a történelmi alakok mellett a Balaton ezerarcúsága, vízének és a tájnak jótékony hatása is értelmezõdik, miközben az itt élõ parasztok, borosgazdák és halászok hétköznapijai is megelevenednek:

*„A Balaton a nyárban velünk mosolyog, velünk búsul s mintha éretné játszodozó képzeletünket: fénye, zaja, hullámozása, színei együtt élnek, együtt mozognak gondolatainkkal... A gyöngének született gyermek, a beteg idegzetű nõ, az ereje fogytán lévõ agg, a lábadozó beteg, a kifáradt agy, a tünedező életkedv, a megtámadott tüdõ itt örökké meg fogja találni a napnak a tiszta fényét, a nyár egyenletes melegét, a tiszta levegõ erõs mozgását, a gyógyító vizek hullámait, a tenger szelídebb habverését, az arcnak pírját, a csontok szilárd fejlõdését, az idegek megedzését, az agynak kinyugvását, az életerõ fölpezsdülését, a munkához való kedvet, az életnek sok örömét s majdnem minden vidámságát.”*

Nos hát mindezen túl, mire lehet szüksége még az embernek...

Az irodalmi délutánon bemutatott mûvek két egységet alkotnak, egyikük sem áll meg önmagában. Az *Utazás a Balaton körül* 1900-as, elsõ kiadásának utószavában e sorokkal zárta le mûvét a szerzõ:

*„Még hátravan a gazdag kékfestõ, hátravan Tátika, Keszthely, Hévíz és a Kis-Balaton. És hátravan Gyulai Pál úrnak erõben, egészségben, jókedvben való hazaérkezése. Ezekrõl is beszámolok valahol és valamikor.”*

Szerencsére kilenc év elmúltával betartotta ígérletét Eötvös, aki látva az elõzõ kötet „bestsellerré” váló sikerét (kilenc év alatt hat kiadást ért meg), papírra vetette a folytatást is. A lenyûgözõ balatoni táj a háttérben a bölcsességgel, remek humorról, a jóízû történetmesélés minden kellékével bíró írásoknak, az itt élõ emberek hagyományokkal átszótt hétköznapi élete megjelenítésének. Így aztán nemcsak a

múlt századi olvasók vehettek részt, akár ténylegesen, akár csak a kötet segítségével ezen az élményekben gazdag utazáson, de a mai olvasók is elindulhatnak ezen az irodalmi élményekkel gazdagító kiránduláson, amelynek során nemcsak a már előző kötetben bemutatott Kisfaludy Sándor és Szegedy Róza (a szerzőt különös-képpen érdekelte ennek a kedvelt „irodalmi emberpárnak” a sorsa, munkássága, mindkettőjüknek nagy tisztelője volt) élete ismerhető meg, de más, a szélesebb körű ismertségre érdemes és méltó ember alakja is körvonalazódik, a mára már feledésbe merült történelmi helyszínek felidézése mellett. A vérkúti fürdő, a monoszlói visszhang ma már a helyiek által sem ismert története is megéled; az egykori kékfestőműhelyt üzemeltető vállalkozó, Ramazetter Vince munkássága pedig akár a mai kézművesek, vállalkozók számára is értékes és példamutató lehet. Az író stílusa magával ragadó, elvarázsolja az olvasót, aki úgy érezheti, egy régi ismerőssel borozgat a pincesoron, miközben nemcsak az emlékek felidézésének fonalát tartja kezében, de egy valóságos földrajzi útikaland részesévé is válik, hiszen a hajdanvolt balatoni élet és az ott élők mindennapjait olyan érzékletesen kelti életre az író, hogy az az olvasóban a személyes jelenlét érzetét kelti. A rendhagyó útikönyv máig ható aktualitását sommásan így foglalja össze a szerző:

*„Jó magyarnak, okos hazafinak nem szabad idegen népek tengerét, idegen országok fürdőit látogatni, s szegény országunk fölös pénzét ott tékozolni. Majd ha a Balaton partjának minden alkalmas része kényelmes nyaralókkal lesz behintve, s ötvenezer fürdővendég helyett félmillió jön oda üdülni nyarankint: törekvésünk végére akkor jutunk el.”*

A 3K „profilját” megfelelően – Könyv(ek): *Utazás a Balaton körül, A balatoni utazás vége*, Könyvtár: az Eötvös Károly a Veszprémi Megyei Könyvtár névadója, és Könyvtáros: Praznovszky Mihály a könyvtár ny. igazgatója – egység is indokolja a rendhagyó irodalmi délután krónikájának papírra vetését. A történet lejegyző krónikás pedig jó szívvel ajánlja valamennyi érdeklődő figyelmébe a *Veszprém vármegye kincseskönyvei* összefoglaló sorozatcímmeel megjelent köteteket. A korabeli, fekete-fehér és színes fotók, valamint Praznovszky Mihály értő ajánlása tesz teljessé a munkát, amely élvezetes olvasmánya lehet sokaknak, azoknak, akik már ismerik a szerző írásait, és azoknak is, akik még felfedezni vágyják a Balaton megannyi szépségét és a hozzá kapcsolódó intellektuális tartalmakat. Hasznos, érdekes, értékes és egyben szórakoztató tudnivalókkal szolgál a kötet, amelynek megjelenéséhez csak gratulálni lehet, hiszen a kiadó felismerte azt, hogy Eötvös Károly írásai igazi „ragyogó gyöngyszemek” a mai olvasók számára is.

**Bartók Györgyi**